

Διηγήματα «διπλής απόσταξης»

ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Το κουμπί και το φόρεμα, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 174

» Στη νέα του διηγηματογραφική συλλογή ο Σωτήρης Δημητρίου αποστάζει με επιμονή και επιδεξιότητα βιώματα, εμπειρίες, ιδέες, εμπνεύσεις και προσωπικές συγγραφικές εμμονές αφαιρώντας σκόπιμα κάθε τι το περιττό. Αναζητώντας το αφηγηματικά ουσιώδες κρατά μόνο τα απολύτως απαραίτητα για την επιτέλεση της εξιστόρη-

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΜΟΙΡΑ

σης χρησιμοποιώντας ένα λόγο λιτό, καίριο, ευθύβολο. Παρά την σύντομη διάρκεια και την ελλειπτικότητα των τριάντα δύο διηγημάτων (τα περισσότερα ολοκληρώνονται μέσα σε τρεις-τέσσερις σελίδες το πολύ), ο αναγνώστης γλιστρά ανεπαίσθητα μέσα στο σκηνικό τοπίο και παρακολουθεί με ένταση και αύξουσα συγκινησιακή φόρτιση την εξέλιξη της αφηγηματικής πλοκής, καθώς ο συγγραφέας με εναργείς περιγραφές και εύστοχες διατυπώσεις κατορθώνει να σκιαγραφήσει με σαφήνεια χαρακτήρες και να αναπαραστήσει με πειθώ τόπους και γεγονότα.

Οι αφηγήσεις του δεν είναι εγκεφαλικές λογοτεχνικές κατασκευές. Βγάζουν συμπόνια, ανθρωπιά, χιούμορ και γλυκύτητα που μεταδίδονται αβίαστα στον αναγνώστη ο οποίος προβληματίζεται ή μειδιά. Οι ήρωες

Χωρίς τίτλο

λαβωμένοι από τον θάνατο και το πένθος, ρηγαμμένοι από τους ισόβιους αποχωρισμούς και την απώλεια, στιγματισμένοι από τις μετοικεσίες και την απόρριψη, χαράσ-

σουν με πείσμα μια προσωπική πορεία. Αντίστανται στην ισοπέδωση με αξιοπρέπεια, δέχονται την μοίρα τους με εγκαρτέρηση, τα πάθη τους με επίγνωση, την ιδιοσυστασία

τους με επιμονή και χάρη. Άνθρωποι του μόχθου, της ανάγκης, του περιθωρίου που προσπαθούν να επιβιώσουν, μετανάστες που αγωνίζονται να ορθοποδήσουν και να ενταχθούν, ιδιόρρυθμοι πλάνητες, μοναχικοί απόκληροι, αποσυνάγωγοι παρίες. Τα θέματά του με αυτόνομη λογική το καθένα, καρέ το καρέ, εικόνα την εικόνα μοντάρουν ένα σύνολο από ελάχιστα θραύσματα της καθημερινότητας. Εστιάζουν στο μικρό, το υπολείπόμενο, το παραγνωρισμένο. Φέρνουν στο προσκήνιο το μερικό για να φωτιστεί υποβλητικά το όλον: «βρήκα ένα κουμπί και για χάρη του έραψα ένα φόρεμα».

Τα λιγόλογα και μεστά αυτά διηγήματα αισθητικά δυνατά και με στέρεη τεχνική αλλά αφησίδωτα και γυμνά, ξέρουν πώς να παγιδεύουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη και πώς να τελειώνουν την κατάλληλη στιγμή με μια αινιγματική καταληκτική φράση. Μια φράση που περισσότερο αποσιωπά παρά κατονομάζει και η οποία εκκρεμής και μετέωρη θα μπορούσε να είναι η αφετηρία μιας άλλης αφηγηματικής διαδρομής.

Ο συγγραφέας στα σύντομα αυτά ετερόκλητα διηγήματα αισθαντικός και αφοπλιστικός επιστρέφει στα γνώριμα μονοπάτια της δυτικής μεθορίου που τόσο αγαπά, σε σκηνικούς χώρους της Αθήνας και της επαρχίας και σε οικείους ή ανοίκειους ψυχικούς τόπους. Ανατέμνει, αφουγκράζεται, ψηλαφεί, αγκαλιάζει τα ανθρώπινα πάθη, τους ανομολόγητους πόθους, τις άδηλες σαρκικές επιθυμίες, την παραφορά των σωμάτων, τα α-

γκάθια των σχέσεων, τις βασάνους, τις δουλείες και τους καταναγκασμούς του βίου. Φωτίζει τις όψεις του άρρητου, του αθέατου, του επιμελώς εγκιβωτισμένου αποκαλύπτοντας τους εσωτερικούς τριγμούς πίσω από το αρραγές δημόσιο προσώπειο. Διερευνά συμπεριφορές και καθημερινές πρακτικές εξιστορώντας τις νευρώσεις και την υποβόσκουσα κατάθλιψη μιας κοινωνίας αποξένωσης και αποκλεισμών. Γράφει χωρίς διδακτισμό για τις τυραννικές εμμονές που παγιδεύουν και ανεπίγνωστα φυλακίζουν τον άνθρωπο, για τους εγκλεισμούς και τις συμμορφώσεις σε καλούπια ζωής προκατασκευασμένα και ξένα. Για τις μονομανίες και τους ψυχαναγκασμούς που ταλανίζουν τους ήρωες και για την αγωνία του αυτοπροσδιορισμού που κρατά μέχρι το τέλος. Για το τραγικό και ταυτόχρονα κωμικό στοιχείο της ύπαρξής μας, για το μεγαλειώδες και το μηδαμινό που συνυπάρχουν συγχρονικά εντός μας.

Σταθερά μοτίβα της έμπνευσής του ο ζωτανός χωρισμός της αποδημίας και η ακοίμητη προσμονή του ξενιτεμένου. Μια διπολική σχέση ιδωμένη αφηγηματικά από τον συγγραφέα κυρίως από τη μεριά αυτού που μένει πίσω, στην ερημία και τη σιωπή, να κρατά τη φλόγα της εστίας αναμμένη. Η μετανάστευση των γειτόνων μας Αλβανών, οι προσδοκίες και το δύσκολο ριζωμά τους. Οι πειθαναγκασμοί, οι αποκλεισμοί και οι τραχύτητα ενός ασυντρόφευτου βίου. Η παιγνιώδης ελαφρότητα εκείνων που πορεύονται χωρίς αναστολές και συμμορφώσεις, χωρίς σχέδια και κανόνες. Κομβικό σημείο στην εξέλιξη των διηγημάτων του είναι η αλλοτρίωση των ανθρώπινων σχέσεων, η φθορά και η κούραση που μετατρέπουν την αγάπη, τη στοργή, την κατανόηση και την αλληλεγγύη σε ένα πεδίο αναμετρήσεων όπου κυριαρχεί ο ανταγωνισμός, η χειραγώγηση, η διεκδίκηση και η προσωπική επιβεβαίωση με κάθε κόστος. Ίσως η σημαντικότερη συμβολή των ιστοριών του Σωτήρη Δημητρίου είναι ότι προσεγγίζουν με ένα διαφορετικό τρόπο τον ξένο, τον άλλο, τον διαφορετικό, -σύντροφος, γιο, αδελφός, γείτονα, αγαπημένο-, ότι οραματίζονται μια συνάντηση μαζί του στο μέσον της διαδρομής. Δια των χαρακτήρων του δεν μας μιλά για έναν άγνωστο παράλληλο κόσμο, για έναν κόσμο σε απόσταση πίσω από το τζάμι ασφαλείας που τον παρατηρείς αλλά δεν σε ακουμπά και δεν τον αγγίζεις. Γράφει για μας τους ίδιους, για τον εαυτό του και τον αναγνώστη του, για τις αντιφάσεις, τα αδιέξοδα, τις μικρότητες, τα πάθη και τις ενταφιασμένες σε κρύπτες σκοτεινές και απροσπέλαστες πτυχές της ύπαρξής μας. Για τα μικρά καθημερινά εγκλήματα μεταξύ όσων συμβιώνουν, αλλά και για το φως που φέγγει μέσα μας και μας παρηγορεί. Γι' αυτό και ο λόγος του οικείος και αποκαλυπτικός χαρτογραφώντας την ετερότητα δεν μας κανακεύει αλλά μας αφυπνίζει, και η γλώσσα του που συχνά δανείζεται το ηπειρώτικο ποιητικό ιδίωμα, -ποτάμι που στην κοίτη του ενώθηκαν μυριάδες ρυάκια από φωνές-, φέρει το φορτίο μιας γνώσης μυστικής και ακατάλυτης.

Η Μαρία Μοίρα είναι αρχιτέκτονας και διδάσκει στο ΤΕΙ της Αθήνας.